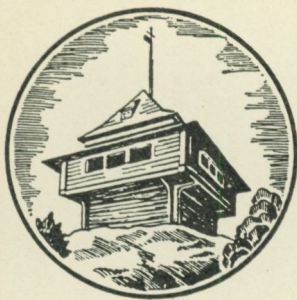

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1945**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OGH SKANSENS ÅRSBOK

1945

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM GÖSTA BERG SIGFRID SVENSSON

Omslaget: Ryttnarstaty, detalj av en vattenkanna av silver, som troligen tillverkats av Heinrich Mannlich i Augsburg. Kannan överlämnades 1699 av Karl XII till Peter den store av Ryssland genom Johan Bergenhjelm's ambassad. Den utgör en gåva av Samfundet Nordiska museets vännar och avbildas här som en tacksam erinran om Samfundets stora insatser till museets främjande under mer än ett kvartsekel. Nordiska museet 188,050. Foto Märta Claréus.

*Tryckt hos Tryckeri Aktieföretaget Thule, Stockholm 1945
Djuptrycksplanscher och omslag från Nordisk Rotogravyr*

ALARIK BEHM †

Den 2 juni 1944 avled i Stockholm förre föreståndaren för Skansens naturhistoriska avdelning intendenten Alarik Behm i en ålder av 73 år.

Född i Oviken den 17 juli 1871 tillhörde han den jämtländska grenen av släkten Behm, välkänd inom olika grenar av kulturens och ekonomiens områden. Uppfostrad i fjällbygden fick han från tidigaste år ett levande intresse för naturen. Östersunds läroverk blev hans första bildningskälla, som dock snart skymdes undan av naturen och allt vad denna hade att lära den vetgirige och vakne jämtlandssonen. Redan vid tolv års ålder biträdde han sin fader, lantmätare Behm, vid dennes ämbetsförrättningar under skogsstämpling och taxering i Jämtland och Härjedalen. Och när han där uppe i fjällbygden under åtta år pejlat de stora skogarnas och viddernas hemligheter, erhöll han anställning (1892) vid Naturhistoriska riksmuseet, där han under en följd av år tjänstgjorde vid dess vertebratavdelning. Det levande natursinnet förde honom emellertid snart i kontakt med Skansen. Här fick doktor Hazelius snart ögonen på den intresserade zoologen och anställde honom som amanuens (1897), utan tvivel ett av de bästa förvärv, som den store Hazelius gjorde för sitt kära Skansen.

Livet i naturen var Alarik Behms stora intresse. Sina lediga tider tillbringade han helst i skog och mark med fjällvandringar, jakt och fiske; och hans vakna blick för naturen och människan gjorde honom även till en utmärkt skildrare särskilt av den norrländska fjällbygden, dess djur- och folkliv. I studiesyfte bereste han stora delar av Sverige, Danmark och Tyskland, företog forskningsresor till Spetsbergen, Björnön och norska Finnmarken (1900) och samlade därvid rika intryck för sin kommande verksamhet. Till Skansens fromma besökte Behm även några av Europas mest representativa zoologiska

trädgårdar, med vilka han sedermera under hela livet uppehöll ett fruktbringande samarbete. Och med hela sitt varma intresse och sin ingående kunskap om allt som rör djuren, deras liv och vanor, grep han sig an med det omfattande arbete som väntade honom på Skansen.

Från den oansenliga början med några lapphundar, svanor, gäss och getter utvecklade sig Skansens zoologiska trädgård under Behms insiktsfulla ledning till sin tids mest representativa samling av levande nordiska djur och vann slutligen rykte långt utom landets gränser. Ledande fackmän i utlandet såsom friherre von Berlepsch, Tysklands då främste djurskyddsvän, professorn vid Sorbonne C. Loisel och föreståndaren för Zool. Garten i Berlin professor Ludwig Heck ha alla betecknat Skansens zoologiska trädgård som en mönsteranstalt i sitt slag. Och när Carl Hagenbeck skulle anlägga den nya zoologiska trädgården i Hamburg, gjorde han en resa till Skansen. Efter en lång promenad med Skansens skapare doktor Hazelius genom dess anläggningar yttrade han slutligen: Jag tänker att i Hamburg anlägga en djurpark och kommer att tillämpa, vad jag sett här. Friherre v. Berlepsch, under vars överinseende den tyska statens auktoriserade försöks- och mönsteranstalt för fågelskydd i Seebach då stod, och som med intresse studerat Skansens djurpark, skriver därom: "Av alla tills dato (febr. 1911) såväl i Tyskland som i utlandet sedda anläggningar av detta slag måste jag sätta Skansens zoologiska trädgård högst, å ena sidan på grund av den naturtrogenhet, med vilken allt återgivits eller bibehållits, och de sällsynta fortplantningsresultat, som där erhållits. Det värdefullaste på Skansen ser jag dock mindre i djurens arter och mängd än fastmer i det sätt, i den omgivning, i vilken de där träda oss till mötes."

Såsom ett slående bevis på den utmärkta djurvården inom Skansen har professor Heck såsom enastående och rent beundransvärt framhållit, att ett så svårskött djur som älgen på Skansen kunnat hållas vid liv i 16 år. Hur väl älgarna trivas och vårdas i denna djurpark visade för övrigt, sade han, det ej ringa antal älgkalvar, som där sett dagen. Detsamma gäller

Alarik Behm. I bostaden
i Gula huset på Skansen.
Foto från 1930-talets
början.

visenterna, Skansens klenoder, av vilka Behm 1910 förvärvade det första exemplaret från Zoologischer Garten i Berlin.

Vad som särskilt väckte fackmännens intresse var de sällsynt lyckade korsningsresultat, som vunnos inom Skansens djurvärld. Dit hör de många kullar riporrar, som föddes på Skansen. I över hundra år stod striden mellan zoologerna i Norden om riporrens härkomst. Var fadern rip- eller orrtupp? Var modern orrhöna eller dalripa? Skäl presterades för och emot de olika åsikterna. Till slut blev man enig. Man fastslog, att riporren var en bastard mellan dalriputt och orrhöna. Detta skedde så sent som 1915. Följande vår förvarades i en av Skansens småfågelburar i parken en orrtupp och en dalriphöna. Orrtuppen kom snart i speltagen, men ripan höll sig envist, som man

tyckte, dold inne bland de täta granbuskarna och visade sig sällan. Stor blev därför överraskningen, när hon 27 juni uppenbarade sig, åtföljd av sju näpna ungar. Två av dessa riporrar nådde full utveckling. Ytterligare två årskullar kläcktes av samma riphöna. Bastardbildningen mellan tjäder och orre ägde även rum på Skansen. Mycken uppmärksamhet väckte vidare på sin tid korsningen mellan varg och hund under flera generationer.

Även Skansens flora låg intendenten Behm varmt om hjärtat. Bl. a. lyckades han i den lilla kulturhistoriska örtagården samla en mängd gamla svenska krydd- och läkedomsörter, vilka allt sedan hedenhös hört samman med folklig läkekonst och övertro. Varje art försågs med en kortfattad historik över växtens förekomst och användning.

Att i detalj ingå på den fortsatta utvecklingen av Skansens djur- och växtvärld under intendenten Behms ledarskap skulle föra för långt. Så långt hans krafter och aldrig svikande intresse medgåvo, vakade han dag från dag över sin kära djur. Anspråkslös till sin natur gick han trygg sin egen väg, blid men orygglig, älskvärd, men även slagfärdig, då så krävdes. Och när han slöt sin arbetsdag, kunde han göra det med den förvisningen att han utträttat ett stort och högt skattat livsverk.

Vid sidan av sitt arbete på Skansen utvecklade intendenten Behm en flitig författarverksamhet, ofta med motiv från dess djurpark. Bland hans utgivna arbeten kunna nämnas: Från fjällbygden (1910), Från vildmark och djurgård (1915), Några drag ur forntida djurkult (1921), Naturskydd (1921), På kamerajakt (1922), Nordiska däggdjur (1922) samt flera upplagor av Vägvisare över Skansens zoologiska trädgård. Särskilt maktpåliggande arbete har han utfört som redaktör och delvis medarbetare i den nya svenska upplagan av Brehms Tierleben (4:e uppl.), som han lämnade avslutad i 15 band. Som styrelseledamot och skattmästare i Svenska naturskyddsföreningen har Behm nedlagt ett betydelsefullt arbete i naturskyddets tjänst.

Yngve Sjöstedt.